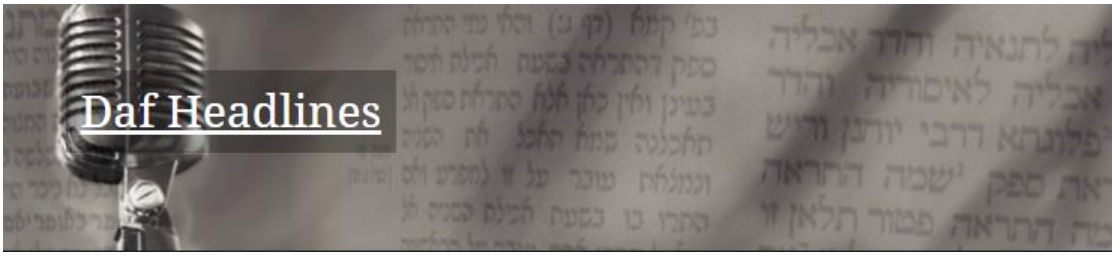

2/23/21 - Pesachim Daf 84 - Does the amount of time we need to travel for a Minyan switch now that we have cars?

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף צד עמוד א

תנו רבנן: היה עומד חוץ למודיעים ויכול ליכנס בסוסים ובפרדים, יכול יהא חייב - תלמוד לומר ובדרך לא היה, והלה היה בדרך.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילה סימן צ סעיף טז

ההולך בדרך והגיע לעיר ורוצה ללון בה אם לפניו עד ד' מילין מקום שמתפללים בי' צריך לילך שם, ולאחריו, צריך לחזור עד מיל כדי להתפלל בי'.

שו"ת האלף לך שלמה חלק יורה דעה סימן שט

ע"ד שאלתו אשיבהו בקצרה. הנה זה ודאי דקרובה ורחוקה הנאמר באבלות ר"ל תלוי רק ביכול לילך ברגליו לא בסוסים ופרדים וש"ס מפורש הוא בפסחים דף צ"ד ת"ר הרי שהי' חוץ למודיעים והי' יכול לבוא בסוסים ופרדים יכול יהא חייב ת"ל ובדרך לא הי' והרי הי' בדרך ופרש"י דחוץ למודיעים דרך רחוקה הוא הרי מפורש אף דיכול לבוא בסוסים נחשב רחוקה ואפשר דמכאן סמכו חז"ל תקנתם דהנה שם אמרינן יכול הי' לפנים מן המודיעים ואינו יכול לבוא מפני קרונות ת"ל ובדרך לא הי' הרי לא הי' בדרך עי"ש א"כ מוכח דעד עשרה פרסאות ברגליו לא נחשב בדרך אבל יותר מזה נחשב בדרך ולכך ע"ז סמכו לחלק בזה וז"ב ונכון:

שו"ת חלקת יעקב יורה דעה סימן רכא

בענין שיעור עשרה פרסאות שהאבל מונה עם גדול הבית בבא בתוך ז', איך הדין בזמננו שסדרי המסעות נשתנו על ידי הרכבת ואוירון

בדבר השאלה שנשאלתי באבלה רח"ל שבא לה ידיעה מנויארק שמת לה אביה, והשאלה מבעלה אם תבא שמה באוירון בסוף האבלות, אם תצטרף לגדול הבית למנות ימי האבלות עם גדה"ב. שאלה זו כבר באחרונים לענין רכבת בזמן שנתחדש הרכבת, אם מונים עשרה הפרסאות הנאמר בשו"ע סימן שע"ה סע' ח', שזה שיעור מהלך אדם בינוני ביום, לפי ערך נסיעת יום אחד עם הרכבת או לא, וממילא כעת שנתחדש הנסיעה על ידי האוירונים, אם חושבים ערך הנסיעה לפי נסיעת האוירונים.

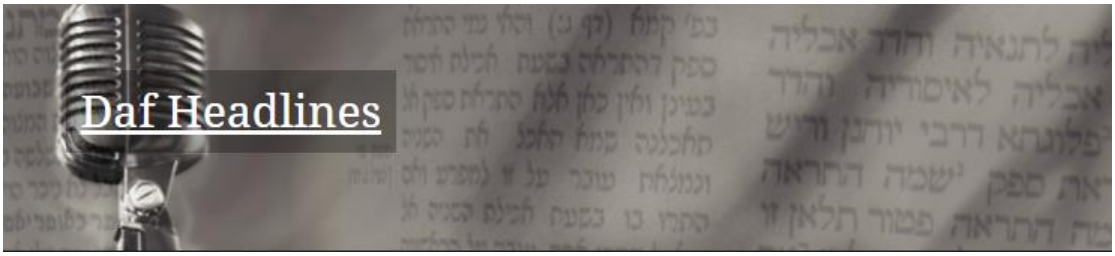

א) ועיינתי קצת וראיתי דעות שונות בזה, ונחוץ גם דעת עצמו להכריע בזה - עי' משמרת שלום אות ג' סימן י"ב, דעות השונות שמה. ועיקר טעם האוסרין מהא דפסחים צ"ד הי' עומד חוץ למודיעים ויכול ליכנס בסוסים ובפרדים, יכול יהא חייב ת"ל ובדרך לא הי' והלה הי', חזינן דלא מהני תחבולות מהירת הנסיעה לשנות שיעור שקבעו רז"ל ט"ו מיל לדרך רחוקה, והכ"נ לענין עשרה פרסאות.

אבל לפע"ד אין זה דמיון כלל, וקצת מזה נאמר גם באחרונים המתירין, דבשם אין הטעם דפטור כשהוא בדרך רחוקה משום שאי"א לו לעשות הפסח, שהרי דעת הרמב"ם בהל' ק"פ פ"ה הל' ט' וז"ל מי שהי' בינו ובין ירושלים, יום י"ד עם עליית השמש ט"ו מיל הר"ז דרך רחוקה (ופטור מלעשות פסח), ואף על גב שיכול להגיע שמה אחר חצות ולעשות הפסח, וגם לשיטת רש"י בפסחים צ"ג ב' דלעולא דאמר איזו דרך רחוקה כל שאין יכול ליכנס בשעת שחיטה דשיעור ט"ו מיל מתחיל מחצות עד שקיעת החמה, ג"כ אין הטעם משום שאי"א לו לעשות הפסח, דהא שוחטין וזורקין על טמא שרץ לעולא שם, וכמבואר ברש"י ד"ה והא משום דהא יכול לשלח קרבנותיו, (וכבתוספות גיטין כ"ח ב' סוף העמוד דאף בקרבנות דצריכין סמיכה שולח לכתחילה, ונלמוד מפסוק מנגעו ולא מזובו, כל שכן לענין פסח דאי"צ סמיכה וכבפסחים פ"ט א') ויותר מזה מבואר במנחת חינוך מצוה ש"פ, דאפי' בא בעצמו במהירות מדרך רחוקה, שהשיעור ט"ו מיל ע"י הליכה בנחת כמבואר ברמב"ם, והוא הלך במהירות, אף שיכול בעצמו כבר לשחוט הפסח פטור, ואם שחטו וזרקו עליו נמי פסקינן כר' ששת בדף צ"ב ב' שם דלא הורצה, משום שמידחא דחייה רחמנא, וזה גזירת הכתוב כשהאיש בד"ר לא נתחייב כלל במצות פסח ונדחה לפ"ש, ואף שלעובדה דמילתא והמציאות יכול לעשות הפסח ע"י שליח או שבא במהירות, וזה נלמוד מהפסוק בגמרא שם דהי' עומד חוץ למודיעים ויכול ליכנס בסוסים ופרדים יכול יהא חייב ת"ל ובדרך לא הי' והלה הי', והכוונה לפע"ד שלא נאמר ובדרך רחוקה לא הי' רק ובדרך לא הי', שזה משמע אף שלעובדא דמילתא והמציאות הוא אינו בדרך רחוקה שיכול ליכנס בסוסים ופרדים, אפילו הכי פטור משום שהי' בדרך, ופירשו לנו חז"ל כוונת התורה, דכל שהוא ט"ו מיל רחוק מירושלים, לרמב"ם קודם חצות ולרש"י אחר חצות, זה שיעור שאין אדם יכול להלוך ברגליו בנחת ולהגיע שמה כבר פטור, ואינו מחויב לילך במהירות או לשכור סוסים ופרדים, רק כשיכול לילך בנחת ברגליו, ואם לאו אין חיוב פסח עליו, ואף שהמציאות שיכול לשחוט הפסח ע"י איזה אופן וכנ"ל. קיצור הדברים, ט"ו מיל הנאמר בפסח נאמר לשיעור, דבדרך רחוק של ט"ו מיל מפטר, ולא משום דבט"ו מיל אי"א לו לעשות הפסח ואין לכפול הדברים.

ב) ברם שיעור דעשרה פרסאות הנאמר באבלות, לא נאמר כלל בגמרא מו"ק כ"א ב', רק בא ממקום קרוב מונה עמהן, וברש"י שם דבמקום קרוב יכול לבא בתחלת האבילות חשבינן לי' כמו דאתא וזה מהלך י' פרסאות ליום (וברש"י חולין נ' א' הלשון, הי' במקום קרוב בתוך מהלך יום אחד, וראוי הוא לדעת בו ביום אף על פי שלא ידע חל אבלות עליו, ובלבד שיבא בתוך שלשה ימים, וכמובן לר"ש שם אף ביום ז', ומונה

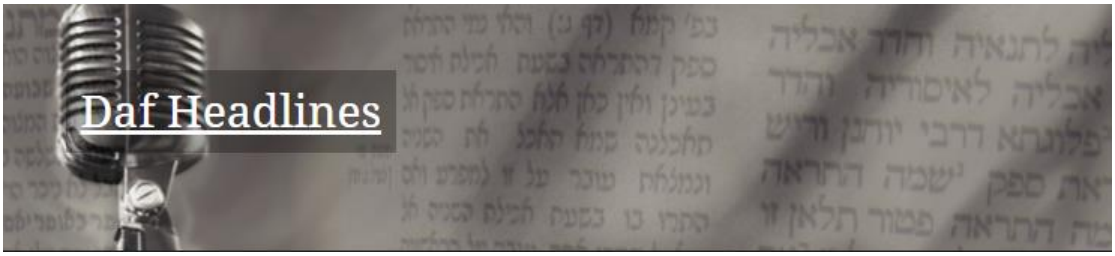

אבלותו מיום ראשון - מה שמשמע מדברי רש"י אלו דמהלך יום אחד בעינן כדי שיהא ראוי לדעת באותו יום, זה קצת תמוה, שבכל הראשונים לא משמע כן וכדלקמן, אלא הטעם הוא כדי שיוכל להגיע אל גדול הבית באותו היום) ובבה"ג הלכות אבל, וכמה מקום קרוב י' פרסי סאגיא דחד יומא, כיון דאלו שמע ביומא קמא הוי מצי מייתי כמה דהוה איתיה מעיקרא דמי. וכן הלשון ממש ברי"ף שם ובר"ן שם, ובראב"ש פ"ג דמו"ק סימן ל"ח וז"ל פירשו הגאונים כמה מקום קרוב, ג"כ ממש לשון בה"ג ורי"ף, כתב הראב"ד האי שיעורא דפרשי רבוותא בהכי סמכי לי, כיון דאי שכיב שיכבא סמוך לערב ונסתם הגולל עם חשיכה, ומחר שדר לי שלוחא ומדעי לי', וכי מטו שלוחא התם סמוך למנחה, וליומא אחרינא אתי לגבייהו, נמצא משיג אותם תוך שלשה שעדיין הוא תוקפו של אבל וכו', ולר' שמעון בעי שישג ממקום שראוי להשיגם תוך ג', והשגה ממש לא בעי. וברמב"ם הל' אבל פ"ז הל' ד' וז"ל אם הי' במקום קרוב שהוא מהלך עשרה פרסאות שאפשר שיבא ביום אחד מונה עמהם, וכן להדי' הלשון במחבר סי' שע"ה סע' ח' - מכל האמור יוצא מפורש, שלאחר שנאמר השיעור די' פרסאות נאמר גם הטעם מפני שאפשר שיבא ביום אחד, ושיעור זה די' פרסאות אינו כגזירת הכתוב הנאמר לשיעור, רק בכדי שאפשר שיבא ביום אחד חשבינן לי' כמו דאתא, וכנ"ל בלשון הראשונים - אם כן בשלמא בימים ההם, שלא הי' מהנהגת המדינה סדר מסודר לנסיעות, לא שייך ליתן השיעור דמקום קרוב, כל שיכול לבא באותו היום וליתן לכל אחד שיעורו בידו, לאחד יש לו סוס ורכב ולא להשני, לאחד יש לו גמל פרחי לא להשני, ונתנו הראשונים השיעור מהלך י' פרסאות ברגליו, שאפשרות זו יש לכל אחד ואחד וזה י' פרסאות, שכל אחד יכול לילך ברגליו, דמה יעשו שני אחים הדרים במקום אחד, לאחד יש לו סוס לרכוב עליו ולא להשני, וכשבאו לגה"ב, האחד ימנה עמהם ולא זה השני, ולפעמים יוכל היות שבהזדמנות בא זה השני שאין לו סוס לרכוב עליו רק בא ברגליו עוד קודם מזה שיש לו הסוס לרכוב עליו, וזה הוי כחוכא ואטלולא, שזה שבא בראשונה יעמוד באבלתו וזה השני יפסוק מאבלתו קודם לו, וגלל כן נתנו הפוסקים שיעור השוה לכל אדם, מפני שלא היו כלל וכלל אמצעי נסיעה השוה לכל נפש רק ההליכה ברגליו, אבל כעת שיש אמצעי נסיעה מסודרים לכל נפש, רכבת או אוירון, ואם הי' נודע לו להאבל ביום ראשון תיכף הי' נוסע שמה ביום אחד, והראי' שבשעה ששמע נסע שמה ביום אחד, אם כן מדוע לא יתקרא זאת בא ממקום קרוב, שהרי אפשר לו שיבא ביום אחד, וכלשון הרמב"ם והמחבר ושארי הפוסקים, דהא חזינן בכל הני פוסקים כשאומרים השיעור די' פרסאות, מדגישים תיכף מפני שיכול לבא ביום זה א"כ זה העיקר, ולא השיעור די' פרסאות, כיון שנשתנו סדרי המסעות.

ג) הרי חזינן לענין מצות כתיבת ספ"ת, בסוסי' ע"ר סע' ב', והאידנא מצוה לכתוב חומשי תורה ומשנה גמרא ופירושיהן, ובש"ך שם בשם הפרישה דה"ק הרא"ש, שהמ"ע נאמר דוקא באלו ולא בס"ת, דדוקא בימיהם שהיו לומדים בספ"ת וכו' אבל בזמננו נשתנה מפני הטעם שנשתנה בזה. והטו"ז פקפק ע"ז דהאיך ישתנה הדין בחילוף הדורות, אבל הש"ך פסק כהפרישה, ואף להטו"ז עכ"פ לענין זה גם כן נשתנה הדין דאף במשנה וגמרא יש מצות כתיבת ספר תורה, רק דעתו שלענין ס"ת גופא לא נשתנה הדין שיובטל המצוה

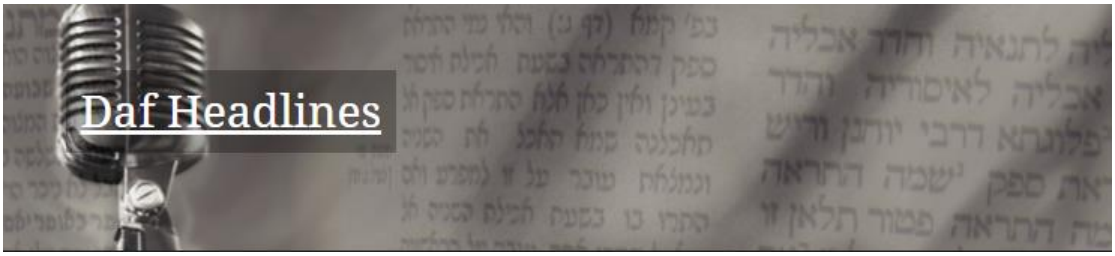

בכתיבת ספר תורה. וכן בסימן קנ"ט להלוות לעכו"ם ברבית דחז"ל אסרוהו, מבואר במחבר שם והאידנא מותר בכל ענין, ומבואר שם דכיון דנשתנה סדרי החיים וטעמו של האיסור, נשתנה גם הדין, כיון שהדין כרוך יחד עם טעמו של דבר, וכשבטל הטעם ישתנה גם הדין, וכן בני"ד שנשתנה סדרי החיים וסדרי המסעות, נשתנה גם שיעור של עשרה פרסאות.

ד) והיטב אשר דיבר בזה בבית שלמה יו"ד רכ"א (מבהמ"ח), להביא ראי' ממג"א בשם הב"ח ריש סי' רמ"ט, לענין הדין אל יהלך אדם בע"ש יותר מג' פרסאות (וזה גמרא ערוכה סוכה מ"ד ב') וכתב המג"א דאם הוא יושב בעגלה יכול ללכת יותר, ומ"מ יזהר שיבא בעוד היום גדול, חזינן דאף דמבואר בגמרא להדי' דיותר מג' פרסאות בע"ש אסור לילך, מ"מ בעגלה מותר משום דזיל בתר טעמא, וכשנשתנה הטעם נשתנה השיעור, והוא מביא שם בשם תשובת חכמת שלמה הנספח לתשובת הר המור סימן י"ג, וכן תשובת באר עשק סי' ל"ז להקל, ששמע כן מורין רבנים מפורסמים, וגם דעתו להקל לענין רכבת למנות יום אחד לפי הרכבת, אם כן ממילא כן נמי בנוגע לאוירון, וכן ראיתי בערוך השלחן יו"ד סימן שע"ה בפשיטות ומסיים וז"ל וכמדומני שכן עתה הלכה למעשה, וכן בספר נחל אשכול הג' לאשכול הל' אבלות סי' מ"ט ס"ק ט' פסק כן, א"כ אף שיש גם רבנים מפקפקין בדין זה, ויש גם שפסקו להחמיר, מ"מ כיון דהלכה פסוקה להקל באבלות, אפילו ביחיד במקום רבים, וכמבואר בעירובין מ"ו א' ובתוס' שם ד"ה דאמר, כש"כ במרובים נגד מרובים, עאכו"כ בני"ד, דומני שהמתירין הם הרבים, ודאי מי שרוצה להקל יש לו על מי לסמוך, דכל שיש סדר מסעות של רכבת או אוירונים ויכול לבא בתוך י"ב שעות שזה יום אחד, דמונה עמהם. והשי"ת יגדור פרצות בנ"י ולא ישמע שוד ושבר.

ומפני ששאלה זו לענין אוירון הוא דבר חדש, אף על גב דדמי ממש לרכבת, והיינו טעמא דשופר היינו טעמא דלולב, עכ"ז לא ארצה שיסמכו על פסקי עד שיסכימו עוד רבנים.

לפי לא שנאמר שלטון הגלות דב"כ כתוב בשמו הוא כן שפקב מעיינין ביניהו במקום דנין לוקה כו' עכ"ל וכראה לעין שדברי הסמ"ג דהוקים מאד • ועוד דכי' מעיינין לשון פשרה שלא מיירי שיולביים להיכן הדין נוטה לאור לעשות פשרה ועוד דבשנהדרין דף י"ח אמרי' משום יקלא דב"ג לקי ויקים קלים הוא ולוזל ומעיינין לי' אלא בדיני כו' • עכ"ל הרי מפורש בהדיא בגמ' דפי' מעיינין הוא לדין ולא לפשרה ולא כסמ"ג דפשיטא לי' לשון מעיינין הוא לשון פשרה הלכך כלע"ד לפרש לשון הטור בע"ל ויש לו מקור בגמ' והוא ע"פ הגמ' דסנהדרין דף ס"ז אהא דתנן דלין דנין אלא כ"ג תנא הני מילי אמר רב אדא בר אהבה אמר ק"ח כל דבר הגדול יביאו אליך דבר של גדול מיתיבי דבר גדול דבר קשה אתה אומר דבר קשה לו אינו אלא דבריו של גדול בשהוא אומר אל הדבר הקשה יביאון וגומ' הרי דבר קשה אמור כו' ופירש"י דבריו של גדול בעל שררה כגון נשיא וב"ג עכ"ל ומשיק שם דהאי דבר גדול דבר קשה הרי קראי אמר לי חד לגופא בעלמא' וחד לעשייה ומיהדר ק"ב לבתו' לו גדול גדול לו קשה קשה מאי גדול ומאי קשה ת"מ קרתי כו' ומשיק עוד שם דה"ל דאפי' ממונו בעי ע"ל מנהדרין הוא' ובמי' כל דבר הגדול כל דבריו של גדול אפי' ממונו המ"ל כו' עכ"ל הגמ' א"כ מוכח מזה דדבריו של בעל שררה בעי ע"ל בנהדרין לחד מנא ומוכר הטור בשם גאון דטעמ"הו' מפני כבודו של בעל שרר"רלוי שיביאו דבריו לפני ב"ד יפה משום דשמא יהייבו לוקו בדין אע"פ שאינו חייב ויוציאו ממנו ממון שלא בדין ואין זה בכבודו של בעל שררה וכדרך שאמרו כל דיין דמפקין מיני' ממון בדין לאו דיינא הוא כו' (וזה לפי הכוה אמיב' דגם ממונו של בעל שררה בעי ע"ל הוא מעשה זה) ומ"ה צריך ב"ד של ע"ל שהם בקיאים בדין ולא יוציאו ממנו ממון שלא בדין שהם יכולים יותר להוציא הדין לאמתו דאז לא יהיה לו דלוקא כ"כ ויקרע שכן הוא הטעם שהרי אמרו להאי תנא א"כ לכתוב גדול גדול לו קשה קשה כו' ת"מ קרתי כו' • הרי דגדול וקשה קרוייהו מפסוק אחד נפקא א"כ כשם שבדין הקשה בעי מנהדרי גדולה להאי תנא כדכתיב כל הדבר הקשה יביאון אליך והשם ע"כ פירושו משום שהוא דבר קשה לא יביאו לוקו דייניש אחרים מ"ה כתיב יביאון אליך לשם רבינו שהוא יודע הדינים ולא יטעה בדין א"כ פי' דבריו של גדול דכתיב יביאון אליך הוא מעשה זה עצמו שכיון שהו' דבריו של גדול יש לאוש משום כבודו אין לא יביאו לוקו דייניש אחרים לפסוק הדין לאמתו ולא יהיה כבודו של לוקו חכם ובעל שרר"ה שיוציאו ממנו ממון שלא בדין וכן משפט אחר שאינו ממון מ"ב בכתה התורה דבר הקשה ודבריו של גדול במקרא אחד ופי' של גדול הוא הקשה בדי שבלא שטעם אחד לתרוייהו שלא יבינו ב"ד אחד אם לא ב"ד של ע"א • ופוסק הגאון שבתב הטור בשמו דאף דמסיק בגמ' דממונו של בעל שררה אין צריך ע"א א"ב אין לקום שמא יתחייב שלא כדין מ"מ יש לקום לילוקא של הקבס כל מה דאפשר והיינו שבתב דמכנפי שאן דאיכא הקש מתכיתי כו' ד"ל דאע"ג דאין ב"ד של ע"א מ"מ צריך לאסוף כל ההכמים לעיין בדיניו שלא יתחייב בממון שלא כדין ע"כ דאי' לכל הפחות לאסוף כל ההכמים ע"ל אמר מכנפין מהכיתי ומעיינין ביניהו ד"ל שמעיינין בדין אם יתחייב אם לא דאמו שבדבר קשה צריך לעיין שידון דין יפה ולא יטעו ה"נ דבריי של גדול צריך לאסוף כל ההכמים שיעיינו בדין שלא ישעו והיינו לשון מעיינין ביניהו דלא כדברי הסמ"ג :

והנה המעיין בדברי רש"י שם בנהדרין ירשה מבואר דס"ל דממונו של בעל שררה פנת"כ בשלשה וכראה דהשלשה יהיו מומחין דלא ישעו בדין אבל דעת הטור בשם גאון להחמיר וס"ל דלא אמרו בגמ' סב"ל קמ"ל

קמ"ל ומשיה דלא בעי מומחו ע"ל בנהדרין אבל עכ"פ נשפי המקום נריכין לאסוף כל אנשים ונריכין לעיין היטב בדין שלא ישעו וז"ש ומעיינין ביניהו זה כראה בעיני ברור בפי' דברי הטור בשם גאון סוף דבר בכ"ד אם הדיין ההוא מצרב לירד לדין מחמת שהוא חכם גדול והדייניש הם קטנים ממנו הדין עמו :

אבן אם הגילוב הוא מהמת חלוקה הסניי' שבתבתי שהוא אמרב מחמת אלמותו ואינו משגיח בכ"ד כלע"ד והדיין ההוא פטול לדון דיני ממונות לשום אדם הדין זה מפורש בראשי' ברורה מן גמ' דסנהד' די"ח ר"ב כ"ג אתא דתנן כ"ג דן ודינן לוקו ומקשינן דן מסיטא דינן לוקו אינטריך ל' (פירש"י דסד"א לא לזלזל ומיתי קמי' בי דינא ופריך אא כמי מסיטא אי לא דייני לי' אינו הינו דאין הכמי' המקומו וקומו ואמר ריש לקיש קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים אלא אי' דתני מלך כו' עכ"ל • הרי בהדיא מבואר בגמ' אי לא דייני לי' אינו' אינו' אינו

פחות ממיל בשהולך ברגליו • גם יש לשאול דאף בהולך ברגליו אין העיקים שויים דלפעמים הדרך שוב ולפעמים להיפך ואינו כח לילך כ"כ במהירות כמו בדרך טוב דיבו מלי :

תשובה נראה דאין לדמות דין זה למ"ש במסכת שבועות דף ל"ז דבעי רבא בא לו בארוכה שיעור קברה מהו וכו' ע"ש כל המוני' דל"ד דהתם י"ל דשיעורא גמירא בארוכה חייב ל"ש רק ל"ש לא רק אבל הכא י"ל דזיל בתר טעמא כדי שלא יעבור זמן תפלה ס"ב י"ל דאם רוכב אפי' יותר ממיל חוזר דלא יעבור זמן תפלה ביון שהולך במרולה אבן יש לבאר דין זה מש"ש בפסקים מ' מי שהיה שמא דף נ"ד ז"ל קנו רבנן היה חוץ למודיעים ויכול ליכנס בשופים ופרדיס (פי' במרולה) יכול יהא חייב מ"ל ובדרך לא היה והלה היה בדרך (רחוץ למודיעים דרך רחוקה פיא) וכו' ונ"ל אלמא בהדי' דאף דיכול ליכנס במרולה חשיב דרך רחוקה משום כיון דאם אינו הולך במרולה הוי דרך רחוקה ואינו יכול ליכנס ה"כ בכ"ד ביון שאם שוא הולך ברגליו הוי שיעור מיל ה"ה אם רוכב כמי הדין כן מיהו יש לחלק דדוקא בני פסח שני הדין כן משום דגלי קרא דג ציב ובדרך לא היה הא בעלמא כמו בכ"ד לא ולכאורה יש ראיה לזה דאפי' בפסח שני עלמו איכא לחלק דלגו בכל עניינים אמרינן הכי כ"ש בעלמא די"ל דשאני הכא דגלי קרא והוא מהא דאמרינן אם בריש הפרק אמר היה בדרך רחוקה ושחטו וזרקו עליו רב נחמן אמר הורלה רב אשי אמר לא הורלה וכו' ובתנו תו' רב נחמן מני אבר בר' יהודא דאמר לקמן דרך רחוקה בל שאינו יכול ליכנס בשעת אכילה ואפ"ה הורלה דבשי דאינו יכול בהילוך בינוני ביון דיכול לבא בשופים ופרדיס בר אכילה ול"ל להולה וערל וטמא עכ"ל אלמא לרב נחמן יש לחלק בין הילוך בינוני להילוך ע"י שופים ופרדיס אע"ג דאם כתיב ובדרך לא הי' אפ"ה מוקמינן לה לבתחילה דגלי קרא אבל בדעבד ביון שיכול להלך ע"י שופים ופרדיס בר אכילה הוא ולא אמרינן דקרא בדרך לא הי' אירי בכל אנין מ"כ כ"ש דלא יאמרינן מיני' בעלמא אלא אמרינן דוקא לענין פסח שני דגלי קרא הא בעלמא לא • ועוד דלבאורה מוכח כן מדאמר בגמ' ביכול לבנם ע"י שופים ופרדיס יכול יהא חייב מכלל דמבריא כותבת שהוא חייב אי לאו קרא וכן משמעות הלשון יכול יהא חייב משום דבמו בעלמא יש חילוק בין הולך ברגליו וע"י שופים ופרדיס ה"כ לענין פסח שני מ"כ מוכח מזה דבכ"ד איכא חילוק בין רוכב על סוס ובין הולך ברגליו • אבל אחרי העיון יראה דסברא דאשונה עיקר דאין חילוק ופי' הבריא' הכ"ל דיכול יהא חייב מ"ל ובדרך לא הי' יש לפרש בשני אופנים האחד דבריא' אירי בדעבד אם שחטו וזרקו עליו ויכול ליכנס בשעת אכילה ע"י שופים ופרדיס עו"מ יכול יהא חייב כרב נחמן דמ"ל אם שחטו וזרקו עליו הורלה כפי פי' חתו' בדברי רב נחמן במ"ש לעיל מ"ב אין ראיה לומר דהסברא הוא בעלמא עו"מ מ"ל ובדרך לא היה • האופן הב' מלא מ"ש שהקשו תו' שם דף נ"ג ע"מ ד"ה אלא אמר דרך רחוקה כו' עד אם שתירנו דאינטריך דלא קימא דביון דלא חזי בראשון לא לעבר בשני ואבר בר' נתן דאמר דשני אשלומין בראשון הוא וכו' ועוד אקרים מ"ש תו' אם אקושי' ובדרך רחוקה אמה לי דפשיטא דפטור ביון דלא חזי לאכילה ואי משום שיכול ליכנס בשופים ופרדיס מ"ב לקמן דאני היה חוץלמודיעי' ויכול ליכנס בשופים ומרדיס יכול יהא חייב ובדרך לא שיש למאי אינטריך אמאי קרא הא לא אינטריך לאבאר דרך רחוקה בלא אלא משום שיכא דיכול ליכנס בשופים ופרדיס וכו' ואירנו בכ"ל דאינטריך דלא קימא ביון דלא חזי בראשון לא לעבר בשני וכו' ע"ש

מ"ב מ"ש דמ"ש יכול יהא חייב לאו משום דבעלמא הדין כן והבבא נוקבת בך אלא משום דלא קימא דלא בר' נתן ועז"מ מ"ל ובדרך לא הי' ואינטריך דלא קימא ביון דלא חזי בראשון לא לעבר בשני כלל וקמ"ל בר' נתן דאבר דשני אשלומין דראשון הוא וע"ש בגמ' בר' נתן ילוף אקרא דאבר כי לשון דהא הוא בו' ומ"ב בכ"ד דלא שייך אבראא בר' נתן אין חילוק בין הולך ברגליו ובין רוכב על סוס שיעורא חד הוא דדוקא עד מיל חוזר בו' :

ובזה אבין גם שאלה שני' אם הדרך רע ואינו נח לילך במהירות אם דיבו שוא להלך בדרך והדרך טוב ונפשוט אפשר דאמרינן שם בגמ' הי' עומד לפנים מן המודיעים ואינו יכול ליכנס אפני הגמלים וקרוכו' המעבני' יכול לא יהא חייב מ"ל ובדרך לא הי' בו' אלמא דחייב ולא חשיב דרך רחוקה אפני עיכוב הדרך כמבואר שם ה"ב אם הוא נוח מיל אף שהדרך רע חוזר ולא חשיב דרך רע עיכב לענין שיהא דרך רחוקה לענין לחשב פחות ממיל כמו שיעור מיל :

ומן פירש"י שם משמע ללמוד דין הדש לחלק בין אם סולר בדרך יחידי ובין סולר עם בניו ובני ביתו דדוקא כשהולך בדרך יחידי שוא דאמרינן דלא חשיב גמלים וקרוכות דבר המעכב אבל אם הולך עם בניו ובני ביתו הוי דרך רע דבר המעכב שבתב שם וז"ל גמלים וקרוכות ושוא הי' מניח בניו ובני ביתו עמו חייב שאין זה אוכם שיש לו להשמש ולילך יחידי לשחוט בו' עכ"ל משמע בעלמא איכא דא"ל לו להשמש מן בניו ובני ביתו אינו חוזר אפי' פחות ממיל • ומזה נבין מ"ש בפ' לולב ושרבה שאסור לחלך בע"ש יותר מג' פרשאות ולא אמרן אלא לביתי' אבל לאוספיות אמאי דנקיט אמיך בו' דאין חילוק בין רוכב או סולך ברגליו דאפי' רוכב נמי לא ילך יותר מן ג' פרשאות :

והנה מן גמ' מ"ל יש להביא ראי' דאסור לנשא לדרך אם ע"י אליבו מבטל מן המצוה שפרי אסור לנשא לדרך אם מבטל מצות עונג שבת גם יש ראי' ג"כ מהא דבאבו הפוסקי' בפי' קפ"ד בי"ד די"ש דאסור לנשא לדרך ואשתו כדה ומבטל מוך עונה אחת בו' ומשם נלמוד ג"כ לענין שבת ובדשמעתא מגמ' הנ"ל נראה דדוקא בע"ש אסור אבל אם הולך בדרך ביום ה' לביתו אודע שיבא בע"ש לביתו ולא יוכל לקיים מצות עונג שבת מותר כמו הא דוקא עונה אחת אבל יותר מעונה אחת מותר :

מיהו אם שנראה מזה דאסור לנשא לדרך בשיש בידו לעשות מצוה וע"י הליכה זו מבטל המצוה איינו דוקא בשמבטל מצוה דאוריית' אבל מצוה דרבנן אף אם מבטל שרי לנשא לדרך דגם יציאה לדרך אשיב מצוה במ"ש תו' בשם ר"ת נבי הא דאין מפליגין בפיכם בו' וכ"כ בהגהות ס"ע ה' שבת פי' רמ"ח י"ל אבל אדם שהולך לאחור' אי לרשות אבירו חשיב הכל דבר מצוה ואינו אשיב דבר רשות רק בשהולך לטייל וע"ב נהגו בקצת מקומות להקל בענין הפצת הפיכות בו' ע"ש ס"ב אם רשאי לבטל מצוה דרבנן ביון שיצאתו לדרך כמי דבר מצוה הוא אבל לנשא לדרך ואשתו הוא כדה ואבטל מוך עונה אם"ל הוא מצוה דאוריית' במ"ש דעונה האמורה בתורה בו' וגם מצות פרי ורבי' הוא דאוריית' ולא אמי דרבנן ומאיר דאוריית' • הן אמת שיש לתמוה על דברי הגהו' ס"ע הנ"ל במה שפסק בר"ת דההולך לאחור' הוי דבר מצוה בוודאי ל"ל על דברי ר"ת מאה שאמרו בברכות דף מה דרך רשות אף כל רשות בו' אלמא דהיולא לדרך הוא רשות די"ל דר"ת אמרה דאירי שהולך לטייל אך ק' דאב"ל להגמ' לומר מה דרך רשות דמשמע דפשיטא לי' דקרא אירי בהולך לטייל מ"ל הא דילמא קרא אירי בהולך לאחורה דהוא דבר אלוה ואפ"ה חייב ומ"ל לומר

דבעוסק

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

בדבר מצוה ואם״ה חייב ומנ״ל ללמו׳ דהעוסק במצוה פטו׳
מק״מ דילמא ה״ק מה דרך הוא דבר מצוה ואם״ס חיי׳ובקל׳
דפוסי נמרוק ראיתי שפירש״י בחדי׳ מה דרך רשות שהולך
לפחור׳ כו׳ ונראה שנשמט בגמ׳ דיון בדברי רש״י משום
דברי ר״ת הנ״ל שלא יקלוק רש״י על דברי ר״ת אבן נראה
מה״ם דריהטא ליישבא דגמ׳ משמע דלא כדברי ר״ת ׃

וגם יש לעקפק להלי כללא שבללתי דהליכה לדרך
הוא מצוה דרבנן שהרי ע״כ טעמ׳ של ר״ת דבאב
דהליכה לפחורה הייב דבר מצוה משום שנהנה מיגיע
כפו ובדול שנהנה מיגיע כפו וא״כ לפ״ז ג״ז מצוה דאוריי׳
היא מהא דאמרינן במסכת ב״מ פ׳ אלו מציאות דף ל׳
אבא דתני רב יוסף והודעת לחם זו בית חייהם כו׳ ופירש״י
שם ללמד קומנות אלמא מצוה מן התורה ללמד אומנות
להנות מן יגיע כפו א״כ לפחורה הייב ג״כ בית חייהם
א״כ גם יש לדרך הוא ג״כ מן התורה ׃ אבל יש בזאן
מקום עיון בדברי רש״י הנ״ל שבריש פפרי אהדדי
דבמסכת ב״ק דף ק״ט ע״ב גמ׳ הא דתני רב יוסף והודעת
להם זה בית חייהם ופירש״י זה אלמוד תורה וכו׳ ע״ש
וגם אלו מציאות פי׳ דקאי אליישוב אומנות ודרה אבל
לפרש דקאי אאלמוד תורה דחוקות ותורות בתיבי בריש
דקרא א״כ הם דברים הפוכים ובמקום אחר אתרבנו
ואין כאן מקומו ׃

ומכל זה יש ללמוד דאם גם מת מצוה בעיר אסור
לילך הון לעיר לדרך לבטל המצוה מיהו אפשר׳
לומר דמצוה שאפשר לעשות ע״י אחרים מותר לבטל
ולפי׳ אק״ל דאסור מ״מ היכא דצריך להתעסק במצוה
בשני דברים דהיינו להתעסק לעשות לו
אדון ותכריכין וגם להתעסק בקבורה עצמו
מותר לילך לדרך אף שאינו יכול לקיים שתהלת
המצוה לעשות לו אדון ותכריכין אם יוכל לבוא ולבא
לקיים גמר המצוה להתעסק בקבורה ודאי׳ מצמ׳ דפסחים
הנ״ל דתי שני בדרך רחוקה ושחטו ורקו עליו דם״ל לרב
בכאן דשרלה כו׳ ופירש״י ושחטו ורקו עליו ולערב יבא
וט״מ דרך רחוקה היא שאינו יכול יבוא בשעת שחיטה
דהיינו בל שם שעות עד שקיעת החמה כו׳ עכ״ל אלמא
אמר גבי פסח שרלה המצוה היא שעת שחיטה ובמר
מצוה היא הלילה ולא קפדינן אהתהלת המצוה אאור לילה
לעבר מצוה שהיא בלילה דהיינו אכילת הפסח מ״ה שורלה
לבא בשעה ולא אבבשת לן אם שאינו יכול לילך בשעת
בקבל המצוה א״כ בם אם אינו יכול לקיים שתהלת המצוה
לבקבשה בלחוד אם אפשר לו לבא להתעסק בקבורה
רשאי לבאם לדרך ׃ וט״מ יש לאלק דאם אייני שבבר
מ׳ בדרך הרוקה ולבוא הוא לבל לבקהילה אאור לילך
בדרך רחוקה בל בלילה יכול להיר בשעת שחיטה אבבאר
בקבר הרחוק דרך הרוקה לבוא אמת הא היכא דליבא
אינם אאור לבלא לדרך אף אם לא יקיים שתהלת המצוה
אאבבה הרחבה ב״ה מה קרבן בבה דין ג׳ פבק בדב אמת
ראאר לבאר הבה ב״ב מיקר היא שתהלת המצוה דאם שיכול
לבבה בשעת אבילה לא הירלה בין שאינו יכול לבבה
בשעת אחשה ל״ב בבדרון אבבבתי אאר לבלא לדרך
אבדרך לבבבל בלא לדון ותכריכין אף שיוכל לבא
לבבבה בבבבה שהו דוקא אינה בבבה לבל לבבבר
אבה אף אאר שתהלת שתיה אינה בבה ג״ב אדע אהרי
אבה לקיים בבבאי שיבא אבת ולבבין לדרך אבת בי הא
דרבא אלה אבבבאל בי יהא״ה לא אבריבן לילך בע״ם
יבר אם אבבבריב בדי לבבבן בבבאי נרבי אבת רק אבדו
אבבבה אבבבה שבא אבת אלא בבבל שיבבים הבבר אבה
לבבבן לבבבי בבבא בן אבה התהלת בבבבה לבלא ולדאי
בבבאבן ׃

ונחזור לבבה אבבבא ס״ם הא׳ דיב בהאן דאבבר

הודלה אלי אבבר בל אלינו יכול לבבבם בבעת
אבבילה ואם״ה הודלה דבהי דאינו יכול לאלך בהילוך
בינוני בין דיבול לבבא בבוסים ופרדים בר אבילה הוא בו׳
ולפ״ז הא דלא יהלך בערב שבת יותר מג׳ פרסאות הייבו
בהילוך בינוני בדיוטא לשון לא יהלך אדם בע״ש בו׳ אמתא
דוקא ע״י הילוך אבל ע״י בוסים ופרדים שרי אינו לעיל
בבבתי דבראה דאין הילוך ואור דהתו׳ ב״ב אלינא דרב
בחמן ובבר בבבאר דחרמב״ם פסק בבב בבבת ׃ גם בתבתי
לעיל הילוך אם יש דבר המעבב בדרך לו סהוא דרך רע לו
שהולך עם בנין ובני ביתו בו׳ וה״ה בדין לילך בע״ש יותר
מג׳ פרסאות במי דינא אבן והין להאריך והבלע״ד בתבתי
הבעיר יעקב ׃

שאלה לו ראובן התעסק במחיית מבירת
יין ליהודים ובתארה אבל ראובן הבס
אחד וראה על שלחן בבבן אחר של יין וגם בבבלי זבוביה
חי׳ משש יין שטעם מתוכו ערל אחד שרלה לבבות יין אבל
ראובן והחבס לא ידע שטעם הערל מן היין שבבלי זבוביה
ונפר את היין שבבלי זבוביה לתוך הבבן של יין דינו מאין

תשובה הבח חשאלה אתומה ובחבח הוא פטור
דלענין אם לאסור היין שבתוך הבבן
ידוע לבל בר בי רב דיין נסך אוסר בבל שהוא ופרטי דינים
אלו נבאתרו בי״ד פי׳ קל״ד אבל עיבר השאלה הוא אם
הבבס ההוא שבאתרה חייב לשלם לראובן חסיוב מעשה
את היין שבתוך הבבן יין נסך ודבר זה מתבאר מן המבבר
ס׳ הנזבין דף כ״ב המטמא והמדמע והמנבבר בשוגג פטור
וכו׳ והאי במי שוגג הוא שהרי הבבס לא ידע שבתה מתנו
עבו״ס ועיין בח״מ סי׳ שפ״ה ׃ אבן יש לעיין בדין זה דיש
לחבור דהבס בשתבה דינו השאר בבי אדשוהבס חייב לשלם
לא״ם שבוא שוגג בשאר נבאר דין זה מדברי התו׳ לא״ם
שלא היבר טו׳ פוס׳ דין זה וא״כ בב״ד שהי׳ הבס חייב לשלם
לראובן לא״כ שהי׳ שוגג ׃ והוא דהתוספת ס׳ אחד דיני
ממונות דף ל״ג ע״ב אהא דתבן דן את הדין טימא את
הטהור טיהר את הטמא וכו׳ מסיק רביבא דן את הדין
בנון שהי׳ בידו משבון ובטלו ממנו טימא את הטהור
הטהור דאגעי בי׳ שרן טיהר את הטמא שעירבן בין
פירותיו וכו׳ וכתבו התו׳ וז״ל הבשה רבינו שפריט לא יהא
אלא במטמא בידים דתבן בפ׳ הסיקין המטמא והמדמע
והמנבבר פטור והאי במי בשוגג הוא בשלמא להאבי׳ דאמר
הבש דבר תורה א״ שוגג וא״ מזיד חייב ומה טעם אמר
בשוגג פטור מטעם בדי שיודיענו וגבי הבס בעל הורלה
אין לפטור מטעם בדי שיודיע דבי במי מחייבת לי׳ מודע
לי׳ אלא לר׳ יוחנן דאמר ד״ת א״ שוגג וא״ מזיד פטור מה
טעם אמרו במזיד חייב שלא יהי׳ בל א״ מטמא טהרותיו
של הבירו ואומר פטור אבי הבא לא שייך לחייב מהאי
טעמא וכו׳ עכ״ל הרי מבואר מדברי התו׳ דגבי הבס ליבא
שוגג דגבי הבס לא שייך טעמא בדי שיודיענו דבי במי
מחייבת לי׳ מודע להו א״כ בב״ד חייב ביון שפוא הבס
ולא״ב דהתו׳ ב״ב אינבא דהזקי׳ ואבן קי״ל בר׳ יוחנן דאמר
ד״ת א״ שוגג וא״ מזיד פטור משום דהזקי׳ אליב בתיובתא
וב״ב בל הפוסקי׳ דהלבה בר׳ יוחנן ובמ״ם התו׳ בניטין דף
כ״ג ע״ב ד״ה פיובתא וכו׳ וב״פ בע״ע סי׳ שפ״ה מ״מ יש
לפרש דברי התו׳ דגם לר׳ יוחנן דיבא הבי וגם לר׳ יוחנן
שייך בבבר בדי שיודיענו ובחילה בעורר מה שיש לדבדק
בדברי התו׳ הנ״ל חדא מ״ם הבשה רבינו אפרים בו׳ והאי
שוגג הוא בו׳ וע״ב נ״ל מה דפשטא להו לבעלי התו׳ דהאי
שוגג הוא משום דבין שהוא הבס ובעל הורלה מפתמא לא
עבה בן במזיד א״ב בע״ם תו׳ אם״ב דבין שהבס ובעל
הורלה הוא ודאי יודיענו ולא בתבו בבבאל זו מיד אחר
שבתבו דהאי שוגג הוא דבין דהבס ובעל הורלה לא יעשה
בן במזיד בבו בפירשו בהדי׳ טעם זה לענין דמודע להו
ה״ב